OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Lausunto

18.9.2020

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonannot koskien yleisen tietosuoja-asetuksen arviointia ja uudelleentarkastelua sekä rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa yhdenmukaistettavia EU-säädöksiä

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikkoasiassa. Totean asiassa kunnioittavasti seuraavaa.

GDPR-tiedonanto

Komission tiedonanto ”Tietosuojasäännöt kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien ja EU:n digitaalisen muutoksen edistäjänä – yleistä tietosuoja-asetusta sovellettu kaksi vuotta” (jäljempänä GDPR-tiedonanto) sisältää komission ensimmäisen kertomuksen yleisen tietosuoja-asetuksen (EU 2016/679) arvioinnista ja uudelleentarkastelusta, jota edellytetään yleisen tietosuoja-asetuksen 97 artiklassa.

Komissio on keskittynyt yleistä tietosuoja-asetusta koskevassa arvioinnissa ja uudelleentarkastelussa pääasiassa kahteen asetuksen 97 artiklan 2 kohdassa mainittuun asiaan: henkilötietojen kansainvälisiin siirtoihin sekä kansallisten tietosuojaviranomaisten väliseen yhteistyömenettelyyn ja yhdenmukaistamismekanismiin. Lisäksi tiedonannossa nostetaan esiin asetuksen soveltamisessa esiintyneitä haasteita ja esitetään niihin mahdollisia ratkaisukeinoja. Komissio toteaa tiedonannossa yleisen näkemyksen olevan, että yleisen tietosuoja-asetuksen kahden ensimmäisen soveltamisvuoden aikana on onnistuttu sen tavoitteiden mukaisesti vahvistamaan yksilöiden oikeutta henkilötietojen suojaan ja takaamaan henkilötietojen vapaa liikkuvuus EU:ssa.

Vahvalla tietosuojasääntelyllä on tärkeä rooli henkilötietojen suojan toteutumisessa ja sisämarkkinoiden tehokkaassa toiminnassa. Tietosuojaa koskevat säännöt ovat olennaisia demokraattisessa ja digitaalitalouteen entistä enemmän pohjautuvassa yhteiskunnassa. Ottaen huomioon yleisen tietosuoja-asetuksen merkitys kaikkialla yhteiskunnassa, on tärkeää, että asetusta ja sen soveltamista arvioidaan säännöllisesti EU-tasolla. Kuten GDPR-tiedonannossa todetaan, yleistä tietosuoja-asetusta on sovellettu vasta noin kaksi vuotta, jolloin lähtökohtaisesti on ennenaikaista tehdä lopullisia päätelmiä sen soveltamisesta. Komissio on tiedonannossa nostanut kuitenkin esiin useita tärkeitä huomioita ja esiin

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	oikeusministerio@om.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

nostettujen haasteiden osalta ehdotettuja mahdollisia ratkaisukeinoja voidaan yleisesti ottaen pitää hyödyllisinä.

Henkilötietojen kansainvälisiä siirtoja koskevat mekanismit ovat globalisoituneessa maailmassa olennaisia. Onkin tärkeää, että komissio jatkaa kolmansien maiden tietosuojan tason riittävyyspäätöksiä koskevaa työtään ja tarkastelee aiempien sääntöjen nojalla tehtyjä tietosuojan tason riittävyyttä koskevia päätöksiä. Niin ikään on tarpeellista, että komissio tarkastelee ja tarvittavilta osin päivittää kansainvälisissä tiedonsiirroissa hyödynnettäviä mallisopimuslausekkeita, kuten tiedonannossa todetaan.

Euroopan tietosuojaneuvostolla ja tietosuojaviranomaisilla on merkittävä rooli yleisen tietosuoja-asetuksen yhdenmukaisen soveltamisen ja tehokkaan valvonnan kannalta. GDPR-tiedonannossa todetaan tietosuojaviranomaisten yhteistyön lähteneen käyntiin hyvin. Sen mukaan yhteistyö- ja yhdenmukaisuusmekanismien toimintaa koskevia tehokkaita järjestelyjä, kattaen myös menettelyt, voitaisiin kuitenkin entisestään kehittää. Lisäksi tietosuojaneuvostolta kaivataan tukea yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen ja täytäntöönpanon yhdenmukaistamista mm. selventämällä edelleen asetuksen keskeisiä käsitteitä.

GDPR-tiedonannossa mainitaan yhtenä tulevaisuuden haasteista sen selvittäminen, miten yleisen tietosuoja-asetuksen hyviksi havaittuja teknologianeutraaleiksi laadittuja periaatteita voidaan soveltaa yksittäisiin teknologioihin, kuten tekoälyyn, lohkoketjuteknologiaan, esineiden internetiin tai kasvojentunnistukseen. Komissio aikookin seurata yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamista uusiin teknologioihin. Henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeuden kannalta on olennaista, että teknologianeutraaliksi laadittu yleinen tietosuoja-asetus huomioidaan myös uutta EU-politiikkaa ja -lainsäädäntöä valmisteltaessa, kuten esimerkiksi tekoälyyn ja datastrategiaan liittyvissä uusissa aloitteissa.

LED-tiedonanto

Komission tiedonannossa ”Toimet aiemman kolmannen pilarin säännöstön yhdenmukaistamiseksi tietosuojasääntöjen kanssa” (jäljempänä LED-tiedonanto) käsitellään uudelleentarkastelua, joka komission on tehtävä rikosasioiden tietosuojadirektiivin (EU 2016/680) 62 artiklan 6 kohdan mukaisesti. Mainitussa kohdassa edellytetään, että komissio tarkastelee unionin hyväksymiä säädöksiä, joilla säännellään toimivaltaisten viranomaisten suorittamaa käsittelyä rikosasioiden tietosuojadirektiivissä säädettyjä tarkoituksia varten arvioidakseen, olisiko niitä yhdenmukaistettava direktiivin kanssa.

Komissio yksilöi LED-tiedonannossa 26 unionin säädöstä, jotka kuuluivat uudelleentarkastelun piiriin. Direktiivin voimaantulon jälkeen annetut tai jo muutetut säädökset, joilla säännellään toimivaltaisten viranomaisten suorittamaa henkilötietojen käsittelyä, eivät kuuluneet uudelleentarkastelun soveltamisalaan, koska niissä on jo huomioitu direktiivin vaatimukset. Komissio katsoo, että tarkastelun kohteena olleista 26 säädöksestä 16 ei edellytä muutoksia, mutta loput kymmenen eivät sen sijaan ole täysin yhteensopivia rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa, joten niitä on muutettava. Näihin säädöksiin kuuluu esimerkiksi eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä 3. huhtikuuta 2014 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/41/EU. Tiedonannossa komissio tuo esiin erilaisia muutostarpeita näiden säädösten osalta ja esittää aikataulusuunnitelman niitä koskevien säädösmuutosten antamiselle.

EU-lainsäädännön laadun, selkeyden, toimivuuden ja henkilötietojen suojan turvaamisen kannalta on tärkeää, että myös sektorikohtaisessa EU-sääntelyssä huomioidaan asianmukaisesti uudistunut yleinen tietosuojalainsäädäntö. Näin ollen on kannatettavaa, että LED-tiedonannossa yksilöidyt säädökset päivitetään tarvittavilta osin, jotta varmistutaan niiden yhdenmukaisuudesta rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa. LED-tiedonantoon ei sisälly suoranaisesti ehdotuksia unionin lainsäädännön muuttamiseksi, vaan tarkemmat kannat näihin säädöksiin ehdotettavista muutoksista tulee muodostaa siinä vaiheessa, kun komissio on antanut kyseistä instrumenttia koskevan säädösehdotuksen.

LsN Tanja Jaatinen